

نومرو : ۱۷

ایکینجی سنہ

علم حقوق

مقایسہ قوانین مجسمہ و عری

ہر آی نشر اولنور

مؤسس و صاحب

کرمیچہ مہرئی : محمد عارف

قایتولا سیونلر

یاخود

عهد قدیمه

صدراعظم حق پاشا حضرتلری

-- مابعد --

ثانیاً : بعض احوالده مجتهدلر بشقه بشقه حکملر ویره جک . ایرانک بر قانون عمومی یوق، سنی ایچون، شیعی ایچون احکام بشقه در. مجتهدلرک حکم متناقضی امور عدلیه ده محکمه مقامنه قائم اولان مقاملرده مطلوب اولان تأمینات ایران ده یوق بوراده ایسه باغاً مابلغ بوتأمینات موجود . . . البته جهت عدلیه مزده ایران قونسلوس محکمه لرندن زیاده تأمینات وار . . . بوندن بشقه بورا ایران قونسلوسلری او قومامش ، تدقیق ایتماش اولدقلری حالده قوانین عثمانیه یی مدار حکم اتخاذ ایدیورلر . محاکم عثمانیه ده ایسه حکام او قوانینی او قویه رق تدقیق ایدهرک تطبیق ایده جک ! ایشته بومقاوله ایرانیلرک لهنه دکل علمهنه در .
برده ایرانده معاملات کیفیه زیاده در . بز بر مقاوله احکامنی اخلاص ایده میز ، کندیمیزی یاپدیغمز بر مقاوله ایله مقبده ایده رز . طبیعیدرکه یاکلشغه یاکلشاق

ایله مقابله اولنمز . آرادا حقوق ناس وار . حالبوکه بومقاوله احکامنک ایرانده درجه مرعیتی مشکوک و الحاصل شکلا متقابل اولسه بیله ینه بومقاوله بی تعاطی ایتمک موافق مصاحت ایدی . ایلروده آچه جغمز فصل مخصوصده بومقاوله بی ینه تدقیق ایده رز .

برلین معاهده سی و حکومت جدید

بودورک نهایتنده دولتک بریوک معاهده سی وار :

بومعاهده [برلین معاهده سی] موجبجه دولت بر طاقم یکی حکومتلره مناسبات رسمیهده بولنمغه مجبور اولدی . بونلرده اولجه تحت تابعیتنده بولندقلری حالده کسب استقلال ایدن رومانیا قره طاغ صربستان حکومتلری ایدی . برلینده بواوچ حکومت عینی معامله بی کورمدیلر . بونلر ایچون معاهدهده آیری آیری مواد درج اولندی

رومانیا ایچون [دولت علیه ایله قونسولوسلق معاهده سی عقد ایدنجهیه قدر تبعه عثمانیه رومانیاده دول سائر تبعه سنه تأمین اولنان معامله دن مستفید اوله جنی کی رومانیا تبعه سی دخی ممالک شاهانهده سائر اجنبی تبعه معامله سی کوره جک [دنیلدی [۱] واقعا بومعاهده موجبجه رومانیالیر ایچون تجارت امتیازی ویرلماش ایدی . فقط قونسولوسلرک بزده کی امتیازاتندن استفاده ایدور . واقعا بزده رومانیان استفاده ایده جکیزاما اوراده تبعه اجنبیه ایچون بزده کی قایتولاسیونلر کی برامتیاز یوقدر .

مادده بوامتیازک قونسولوسلق معاهده سی عقدایدیلنجهیه قدر دوام ایده جکنی کوستریور . طبیعی رومانیانک منفعتی بومقاوله نک عقدنده دکلر [۲] چونکه

[۱] من رسمی شودر .

النجی ماده — دولت عثمانیه ایله رومانیا اره سنده قونسولوسلرک امتیازات ووظائفی تعیین ایدر بومعاهده عقد اولننجهیه دکن ممالک عثمانیهده سیاحت ویاقامت ایدن رومانیا تبعه سی سائر اوروپا دولتلری تبعه سنه تأمین اولنان حقوقدن مستفید اوله جقلردر .

[۲] انقلابدن ایکی سنه مقدم رومانیا ایله بر قونسولوسلق مقاوله سی عقدی ایچون مذاکراته کیریشمش ویاپیلان مقاوله نامه مسوده سی پارافه (یعنی مرخصلر طرفندن قبول) ایدلش ایهده رومانیا حکومتی قبول و امضادن استنکاف ایتدیکندن عقد اولنه مامش در .

دولت اویله بر معاهده عقد ایدنجه بوامتيازاتی طانییه جقدر . برلین معاهده سنده ماده یاییله حق مقاوله نك اساسنی تعیین ایتیمور . دولت یاپه جخی مقاوله ایچونده بر تعهد آلتنه کیرمیشدر . بناءً علیه صورت عمومیه ده یکی بر قاپیتولاسیون یاپامز . بونکله برابر رومانیا بوکون قاپیتولاسیونلرک قونسلوسلر احکامندن فعلاً استفاده ایدیور . فقط موقعی تام بر قاپیتولاسیونلی دولت موقعی دکلدر . آیری بر موقعدر . اما دیگرلرندن تفریقی ده قابل اوله میور .

صربستان ایچون [دولت علیه صربستان آره سنده کی مناسبات حقوق دول قواعدنجه جریان ایده جک] [۱] دینلمیشدر . بناءً علیه صربستان ایله ۱۸۹۶ تاریخنده عقد ایتدی کمز قونسلوسلر مقاوله نامه سی یکی وقواعد حقوق دوله موافق بر مقاوله در . بوندن صکره دولت کیملرله بر مقاوله عقد ایدرسه بو مقاوله اساس اوله جقدر . دیمک که صربستانک حال عهدیسی آیری بر موقع اشغال ایدیور .

قره طاغ ایچونده [قره طاغلیلر حقنده حقوق دول قواعدی وقره طاغلیلر حقنده جاری اصول موجبنجه حرکت اولنه جق] [۲] دینلمیشدر . بوده مهم بر تعبیردر .

قره طاغلیلر ایچون جاری اصول تبعه عثمانیه معامله سیدر . دولت بونکله بر مقاوله یامدی . دیمک که قره طاغکده موقعی آیریدر . او برلرینه قابل تطبیق اولماز . بونی ده آریجه تا قیق ایدرز .

ایشته یوقارودن بری کوردیکمز شو معاهدات تاریخچه سندن آکلاشلدی؛ که دول اجنبیه نك ممالک عثمانیه ده کی موقعلری بر دکلدر .

بر طاقم حکومتلر کوردک؛ که بونلر قاپیتولاسیونلری کندیلری استحصال

[۱] قر قنچی ماده . — دولت علیه ایله صربستان آره سنده بر معاهده عقد اولنجه به قدر ممالک عثمانیه ده سیاحت ویا اقامت ایدن صرب تبعه سنه حقوق ملل قواعد عمومیه سنه کوره معامله اولنه جقدر .

[۲] اوتوز برنجی ماده . . . . . ممالک عثمانیه ده سیاحت ویا اقامت ایدن طاغلیلر حقوق ممالک قواعد عمومیه سنه و طاغلیلره متعلق وضع اولنان عادات و تعامله کوره قوانین و مأمورین محلیه عثمانیه تابع اوله جفلردر .

اتمسار . آنلر ایچون طائمش . بشقه سی حقنده بوقایتولاسیونلر طائمشه بیه
آنلر حقنده احکامی باقی قاله حق وبوا حکامی بوزمق ایچون هر حالده برائتلاف
لازم کله جک .

دیگر بر طاقم حکومتلر کوردک ؛ که تجارت معاهده لرنده مندرج اولان
« اک زیاده نائل مساعده ملت » تعیریه دیکرلرینک امتیازاتندن استفاده
ایدیورلر . اکر قایتولاسیونلرک حکمی « (اصل بونلری استحصال ایدنلر ایچون)
قالماز ایسه طبیعیه بونلرکده امتیازاتی ساقط اوله حق . دیمک بونلر قایتولاسیونلی
حکومت دکل ، فقط اک زیاده نائل مساعده ملت عباره سیله بو امتیازاتندن
مستفیددرلر . بو ایکی قسم حقنده آیری آیری بختلره احتیاج بوقدر .

بری بدایه مستفیددر ، دیگریده آکاتبماً حازر امتیازدر . اوچنجه
بر قسم حکومتلرده واردرکه بونلر ایچون قایتولاسیون احکامی قسماً
طائمشدر . آیری اصوله تابعدرلر . ایران ، یونانک حالی بویه در . بونلر
اولیکلر قدر قایتولاسیونلردن مستفید دکلردر . هانکی احکامدن مستفیددرلر
هانکیلرندن دکلدرلر ؟ کورملی بزرگ تبعه لرینه مخصوص اولان حالرتفریق ایدلسون .
کذا رومانی ، صربستان ، قره طاغ آیری آیری اشکاله ، احکامه
تابعدر . مثلاً رومانی قسماً مستفیددر . دیگرلری قواعد حقوق دوله تابعدر .
بوندن صکره دولته هیچ بر معاهده عقد ایتیان دولتلر کلیرکه بونلرک
ممالک عثمانیه ده هیچ امتیازی یوقدر . حق لرنده حقوق دول قواعدی موجبجه
معامله اولنور . بونردن بریسی تبعه سنی مثلاً فرانسه سفارتی حمایه سنه تودیع
ایته ینه حقنده حقوق دول قواعدی تطبیق اولنور . [۱]

[۱] بعض محیلر واردرکه امتیازلی اولان قونسولس طرفندن حمایه ایدلمکده وقایتو-
لاسیونلردن استفاده لری دولتمن طرفندن قبول اولنمقده در . بونلرده اسویجره لیلردر .
اسویجره لیلر من القدیم فرانسه و آلمانیا قونسولسخانه لری طرفندن حمایه اولنمقده در .
اساساً حمایه حقنده معاهدانده برکونا صراحته تصادف ایدلامکده ایسه ده فرانسه قایتو-
لاسیونلرنده اوروپا دولتلرندن مستقل ایلچیلری اولیانلرک فرانسه بایراغی آلتنده سیر
وسفر ایتلرینه وکلیدشه کیدیدشه رنجیده اولناملرینه دائر اولان صراحته مستنداً بو
حمایه نک تأسیس ایتیش اولمی وبالاخره المانیا وبعض مؤلفره کوره ایتالیا دولتلرینه ده
انتقال ایلش بولنمی محتملدر .

بشقه دولترلر کلمنجه دولت هیچ برسی ایچون بویه برحق طانیامشدر .
 دیدیکم کی بر قاعده واردر . بو قاعده موجبنجه هر حکومت اجنبیه ایچون
 طانیادی برحق صراحت طانیالیدر . صراحت طانیادی رضای اولمادی حالده واجبی
 امتیاز صاحبی عد اولماز اولنه من . بناء علیه فرانسز حکومتی بو کون قالقوبده
 آناملیلرکده فرانسه تبعه سی امتیازاتندن مستفید اوله جقلمی ادعا سنده بولنه من .
 چونکه دولت آناملیلر ایچون بویه برحق صراحت طانیامشدر . آنام آیری
 بر دولتدر . نه وقت فرانسه آنامی کنیسنه التحاق ایدر وبونی رسماً تبلیغ
 ایدر سه او وقت آناملیلر حقنده فرانسه تبعه سی کی معامله اولنور . بو کون
 بر آناملی رسماً شخصاً فرانسه محمیسی دکلدی . بالواسطه محمیدر . یعنی کندی
 حامیسی اولان دولت فرانسه محمیدر دیه آناملنک فرانسه تبعه سی امتیازاتندن
 مستفید اولمی لازم کیز . کنذا بخارالیلر خیو دلیلر دول مستقله تبعه سندن
 اولدقلرندن روسیه قایتولاسیونلرندن استفاده ایدمزلر . کرچه بونلر روسیه
 حمایه سنده درلر . فقط روسیه آنلری دولت نامیه طانیامشدر . هر نه قدر اورالرده
 روس عسکری وار سده بو حال فعلاً محل استقلال اولسه بیه حقوقاً بونلرک
 استقلالنه خلل ویرمز . بناء علیه بخارا تبعه سی روسیه تبعه سندن معدود اوله من .
 روسیه بونلری حمایه ایتسه بیه حققلرنده حقوق دول قواعدی تطبیق اولنور .
 بر آراق روسیه قونسولسلری قره طاغیلری روسیه تبعه سی کی حمایه ایتک
 ایستدیلر . فقط دولت رد ایتدی . چونکه صراحتاً بویه بر امتیاز یوقدی .
 بو جهتله بر دولنک اصل کندی تبعه سنک حقوقی محمی اولان تبعه حقوقه
 شامل اوله ماز . [۱]

برده دولتلر آره سنده اتحاد واقع اولور سه قایتولاسیون احکامی فصل
 اوله جق مسئله سی واردر .

[۱] آوروپا مؤلفلرندن قایتولاسیونلره دائر اثر یازانلر حکومت حمیه تبعه سنک
 قایتولاسیونلرندن استفاده ایدم جکنی ادعا ایدیورلر سده بو ادعای قواعده عمومیه
 مغایر در . حقوق عقد عاقده عائددر قاعده سی مسلم اتدن ایکن آوروپا دولتلریله عقد
 ایتدیکن معاهداتدن محمیلری استفاده ایتدیرمکه قافشقمق بوقواعد حقوقیه یی انکار ایتک
 دیمکدر .

اتحاد اگر شخصی ایسہ برینک امتیاز نیدن دیگرى استفاده ایتماک لازمدر .
مثلا باچقا لیلرک قایتولاسیونلری وارددر . قونغونک بویله بر امتیازی یوقدر .
بورایه بر قونغولی کلنجه قایتولاسیونلردن استفاده ایدہ من . چونکہ دولت قونغو
حکومتہ بویله بر امتیاز ویرمأمشدر . واقعا قونغونک دہ حکمداری باچقا
قرالیدر . فقط بو اتحاد شخصیدر کویا حکمدارلری ایکی آدم ایمش دہ برلشمش
کیدر .

فقط اگر اتحاد حقیقی ایسہ ایکی طرف برلشمش اولدیفندن دیگرینک دہ
استفاده ایتسی طبعیدر . مثلا وستریا و مجارستان کی . بونلرخریطہ عالمده بونام ایله
طایلولرلر . فقط (باچقا - قونغو) حکومتی نامیلہ دنیاده بر حکومت یوقدر .
اتحاد النحاقی حالندہ دخی حال بویله در . مثلا بزم اسقوجیالیرلہ معاہدہ من
یوق ایسہ دہ انلر انکلترہ نک امتیازات قدیمہ سندن مستفیددر . زیرا انلرک اتحادی
صحیدر . کذلک پروسیانک امتیازاتی بتون آلمانیاہ شاملدر .

تاریخچہ نہایت ویرمزدن اول بر بحث دہاکوردہم : عجبا قایتولاسیونلرک
ہدی الیوم باقیمیدر دکیدر ؟ مسئلہ سی . قایتولاسیونلرک حاوی اولدینی مواد
اوج قسمہ تقسیم اولنلی در :

(۱) برچوق احکام زماناً حکمدن دوشمشدر .

اول امر دہ اجانب قبول وصیانت و حقارندہ مقتضای عدالت اجرا اولنہ حق
دینش . . . زمانزدہ هیچ بر حکومت عدالت محضہ قواعدینی انکار ایتمز .
قایتولاسیونلری او قود یغکز وقت کورہ جکسکیزکہ الکچوق فقرہ لری] کندی
حالارندہ بولنسان اجانبہ ایایشللمسون [حکمنی متضمندر . ذاتاً کندی حالندہ
بولنان برکیمسہ یہ کیم ایلشیر ؟ . . .

کذا : راجبی دیگر اجنبینک بورجنی ویرمکہ اجبار ایدلمسون ! دنیلش .
زمانزدہ بونی کیم اجبار ایدر ؟ بر آدمی ادای دینہ اجبار ایچون قواعد حقوقیہ
وارددر . کفالت حوالہ کی بر عقد اوللی یا خود مدیونک ترکہ سنہ وضع ید ایدن
بر وارث بولنلیدر کہ ادای دینہ اجبار ایدیلہ بیلسون .

کذا . . . بز . بوکون بویله بر حال تصور اولنورمی ! . . .

کذا : مغروق سفینه اردن چیقار یله جق اشیا صاحب لرینه ویر یله جک دینلمش .
بوده طبیعی برشی . زمانم زده شبهه کتورر برشی دکل !

کذا : سفارتخانه لرده کندی مذهب لر نجه آیین اجرا سنه نمانعت اولنسون
دینلمش . . . ذاتاً بو کون سفارتخانه لرده تعرضدن مصوندر . دولت سفار -
تخاده نه یاپلدیغنی بیله کورمز ، بیلمز او وقت بلکه بویله بر حکم عهدی بی
ایجاب اید . جک حاللر اولوردی .

کذا : قورصانلرک تعرضاتی منع اولنه جق دینلمش . ذاتاً دولت کندی
صولرنده قورصان براقیرمی ؟ دکزلر مزده قورصان وارمی ؟

کذا : قونسولسار کنسیدیلری ایچون شراب آلمق شراب یایمق ایستلر سه
منع اولنسون دینلمش . . . قونسولوسک ایچه جکی آله جنی شرابی حکومت
نهدن منع ایتسون ؟

کذا : کلیساده قرائت انجیل منع اولنیه جق . . . نهدن منع اولنسون؟ ..
کذا سفیرک خدمته زورله کیرمک ایستیانلر منع اولنسون ؟ دینلمش ،
صارقیتلیق ایتسون دیه او وقت بویله بر ممنوعیت بلکه لازم ایش فقط
بوکون بویله بر حال متصور میدر ؟ ..

کذا : اسرادن اولان اجنیدیلرک سبیلی نخلیه اولنسونده شاهد زور اقامه سیله
بر اجنبی محکوم ایدلنسون دینلمش ذاتاً بوکون قوانین حاضره مز بویله شیلره
مساعده دکلدر .

کذا : وقوعبولان تعرضات منع و فاعللاری تأدیب اولنسون دینلمش ،
ذاتاً قانون جزا تنفیذ مجازاتی متکفلدر .

ایشته قایتولاسیونلرده بویله فقره لر پک چوقدر ؟ زمانم زده کولمکی
موجب اولور .

دیمک که طبیعت مصاحت ذاتاً بویولده کی موادی حکمدن اسقاط ایتشدر .
آرتق بونلردن احکام چیقارلمز بونلر او قونور . کچلیر ؟ صایدیغمز شیلر کی
احوال بوکون قطعاً وارد دکلدر ؟ دولتک مدنیقی احوال و اخلاقی بوکی
شیلری منع ایدر . بویله بر حال تحدد ایتسه بیله اول امرده دولت دعواجیدر .

دولت ترك تشكيلات حاضرده سی جمعيتك مدني نقطه نظرندن قاييتو لاسيو نلرك باقى و مرعى اولميان بعض احكامندن بحث ايتك. يوقايدن بروكورديكمز وجهله احكام تجاريه نك دخى عدم بقاسنده ذره قدرشبهه بوقدر. احكام تجاريه وسيرسفائنه متعلق مواد منفسخدر. بر آره لق يعني تجارت معاهده لرينك مدتلىر ييتديكي زمان دول اجنبه قاييتو لاسيونك تجارت متعلق احكامنى باقى عدايتك بوبادده شبهه مسئله چيقارمق ايستديلر. منافع تجاريه الجا آتيله هر سوز سويلنه بيلور، مادام كه تجارت معاهده لرى ييتدى. اسكى احكامه رجوع ايدرز. آنلر ابددر. موقت اولان تجارت معاهده لرى آنلرك احكامنى الفا ايدمز. فكرينى مقام تهديدده ايلرى سورديلر. فقط دولت قبول ايتدى. آنلرده اصرار ايدمديلر. چونكه بو، عيت بر فكر ايدى. مواد عهديه يي اوقوييكنز؟ ايلك تجارت معاهده لرى زماننده بيله قاييتو لاسيونك احكام تجاريه سي قلاماشدى [۱] مثلاً دولت عليه نك پروسيا ايله المانيا كرك اتحادى نامنه عقد ايتديكي ۱۲۷۸ تاريخى تجارت معاهده سنك برنجى ماده سنده [سلطنت سنيه ايله پروسيه دولتى بيننده موجود اولان عهد قديمه تجارت وعلى الخصوص ۱۷۶۱ سنه سي شهر مارتك يكرمى ايكيلى تاريخنده منعقد معاهده تجارت احكاميله بونلردن نشأت ايدن كافه حقوق و تعهدات اشبو معاهده احكامنه مابين اولمدقچه آلمانيا نك كرك و تجارت شركت و اتقاقه داخل بوننان سار دولتره دخى كا كان شمولى اولمق اوزره حالاً و استقبالاً ابقا و تصديق قلمشدر.] ديلمشدر كه بو حال اسكى معاهده احكامندن اشبو تجارت معاهده سي احكامنه مابين اولانلرى تصديق ايدلماش ديمكدر. تصديق ايدلمينجه ده آرتق او احكام فسخ اولمشدر.

[۱] دولت عليه ايله كرك اتحادى نامنه حركت ايدن پروسيا اره سنده ۱۸۴۰ (۱۲۵۶) سنه سنده عقد اولنان ايلك تجارت معاهده نامه سنك برنجى ماده سنده دولت عليه ايله پروسيا دولتى بيننده جارى اولان شروط تجارت وعلى الخصوص ۱۷۶۱ سنه عيسويى شهر مارتك ايكيلى تاريخيله مورخاً انعقاد پذير اولان معاهده نك حاوى اولدنى مواد و شروط اشبو معاهده ايله مبايت اوزره اولمدينى حاله ابقا و تأييد قلنه رق كافه حقوق و مترتبات على الدوام سالف الذكر ممالك مشتركه يه دخى عائد و شامل اوله جقدر « ديلمشدر ».

کذا ایتالیا تجارت معاهده سسنگ برنجی ماده سنک [الحاله هذه ایتالیا قرالیتی تشکیل ایدن حکومت ایلہ سلطنت سنیه میانہ سندهده مقدما عقد اولنان معاهدات ایلہ ایتالیا سفائن و تبعه سنه اعطا اولمش اولان کافه حقوق و امتیازات و معافیات عهد قدیمه مذکور دنک اشبو مقاوله نامه ایلہ تعدیل اولنه حق شرائطی بالاستثنا حالا و استقبالا تصدیق قلنمش . . . .]

آلمانیہنی آیرجیه سویلیشمنده حکمت واردر . معاهده نک سویلیدیکنز برنجی ماده سی موجبہ بتون آلمانیا حکومتلری قایتولاسیون احکامندن استفاده ایدیورلر . اگر بو فقره بولنامش اولسه ایدی . پروسیه دن ماعدا هیچ بری امتیازات عتیقه دن استفاده ایدمه جکدی .

نته کیم ایتالیا ده بویله در . آنک ده برنجی ماده سی سائر حکومتلره مخصوص اولان امتیازات دن کندیسنی مستفید ایدیور .

دیگر دولتلره عقد اولنان تجارت معاهده لرنده دخی [عهد قدیمه ایلہ دولت سفائن و تبعه سنه اعطا اولنان کافه حقوق و امتیازات و معافیات عهد مذکور دنک اشبو مقاوله نامه ایلہ تصدیق اولنه حق شرائطی بلا استثنا تصدیق قلنمشدر . . .] فقره سی واردر .

بناء علیه آرتق شبهه قالماز که تجارت معاهده لرنده تجارت و سیر سفائن حقنده وضع اولنان احکام ایلہ قایتولاسیونلرک او نقطه نظر دن آرتق حکمی قالماشدر . زمانمزد بونلر منفسخدر . انجق متباقی قلان قلان احکامندن اجنبیلره متعلق امتیازاتی استخراج اتمک ایجاب ایدر .

عجبا بو قایتولاسیونلرک احکام باقیه سی تماماً قواعد حقوق دوله منافی شیرمیدر ؟ تدقیق ایدرسه ک کورورز که بوا حکامک جمله سی قواعد حقوق دوله منافی دکلدر . بونلر ایچنده بعض شیر و ارکه احتمال و قتیلہ فوق العاده بر شی آلیر کی آلمشیر . فقط زمانمزد بونلری حقوق دول قواعدی ذاتاً تصدیق اتمکده در .

مثلاً سفرایه ، سفرانک کمرک امتیازاتیلہ مصونیتنه دائر اولان احکام حقوق دول قواعدینه موافقدر . سفیرلرک مصونیت شخصیه و تکالیفدن معافیتی مقبول

برقاعده در . حتی قونسلوسلرک امتیازاته دائر اولان بعض شیلر بیله حقوق دول قواعدینه منافی دکلدر ، مثلا : قونسلوسلرک بلا رسم مال آلمسی جائز اوله بیلیر . بوکون صرپ حکومتی بزم ایچون بویه برامتیاز طانیور .. بعض حکومت طانیز . بعض حکومت بویه برمساعدهده بولنور . کذاقونسلوسلرک تبعه اوزرنده کی حق نظارتی ده قواعد حقوق دوله منافی دکلدر . نته کیم تبعه نك ترکسی امورینه باقمی صلاحیتی ده زمانزده قبول اولمش قواعد حقوق دولنددر .

اصل حقوق دوله منافی اولان ؛ جهت قونسلوسلرده کی حق قضا مسئله سیدر . یعنی قونسلوسلرک کندی تبعه لر یله دیگر اجنبی تبعه آره سنده کی حق قضالری ، آنلرک دعوالرینه باقمه لر ی ، صالح اجرا ایتملریدر . هله جزا خصوصنده کی حق قضا .. واقعا حقوقده دخی بر مملکتده ویر یله جک اعلام حکمدار نامه دریا لکیز بعض دولتر حکم طریقله حکم ایتمک حقی قونسلوسلر ویر یورلر . نته کیم صرپ حکومتی بزم قونسلوسلرمن ایچون بو حق طانیور . دیمک که اگر تبعه ایسترسه مراجعت ایدر . بعض قایتولاسیونلر ده ده بوجت تبعه نك اختیارینه بر اقلمشدر .

شبهه سز که حقوق دول قواعدی بونی ده طانیز فقط اگر اختیاره معلق بر شی اولورسه قونسلوس [حکم] حکمنده اولور بوندن بیوک بر مسئله چیقماز .

فقط جزا ده حق قضا .. بوپک آغیر در . مملکتده آدم اولدیرسون ، جزاسنی اجنبی حکم ایسون ؟

حق قضا مسئله سنده برده محاکم عدلیه نك امورینه مداخله نی متضمن احکام واردر . فقط بو قباحث قایتولاسیونلر ده دکلدر . انلر یاپلدینی وقت اوزون اوزون دوشو نلماش تشکیلات عدلیه خاطره کتیر لماش [ترجان بولسون] دینلماش بویه براساس قونلماش صکره بو اساسدن برچوق احکام چیقارلماش در .

ایشته معاملات دولیدهده بویه براساس قونور . صکره منافع کوره واساسی

توسیع ایدن طرف رأینی یورودر .

قاپیتو لاسیونلرک تاثیرات مضره سی حقوق دوله پک مخلف اولان احکامنی متندن زیاده صورت اجراده آرامق لازم کلیر .

اگر دولت علیه تشکیلات عدلیه سندن بری اتخاذ ایتدیگی مسلکی [بو مسلکک اک برنجی اساسی بر درجهیه قدر تعهداتی او قومق اساسیدر . ایشته او قونیور] تنظیمات ایله برابر تعقیب و معاملات ناسی احتوا ایده جک قواعدی ده او وقت وجوده کتیرمش اولسه و یا خود تنظیماتی بر از اول بایسه ایدی البته قاپیتو لاسیونلر شمیدیگی شکلی آلاز ایدی . تنظیماتک اعلانیله برابر ممالک شاهانه ده امن و اسایش بردن بره آرتدی اسکیدن قلیل المقدار اولان اجنبیلر چوغالدیلر . مع التأسف او وقت بونلرک احتیاج قانونیلرینی تأمین ایده جک قانونلریز یوقدی هم بوقاحت برمدت ایچون دکلدر . تنظیمات ۱۸۴۰ ده اعلان اولندی تأسیسات عدلیه نلک ، ایلک مقدماتی ایسه ۱۸۵۶ دن ۱۸۶۰ دن صکره باشلادی بو مدت ظرفنده یکی بر محکمه من یوقدی مثلاً اجنبیلره عائد بر تجارت دعواسی بولنسه بونی حل ایده جک بر عثمانلی محکمه سی موجود دکلدی . صکره کمرکده بر طاقم قومیسونلر یابلدی تجار اره سندن اعضای معاونه المق و بو صورتله اجنبی حقهده عدالتی تأمین ایتک اسولی تأسس ایتمش اولدی استانبولده اولسه هایدی مقتدر اعضا بولسونده کوندرسون دیلم فقط طشرده ده کی هیئت مختاطه اعضالری ایچنده اشاغی آدملرده واردر . مثلاً بر میخانه جی اعضا صفتیه بولنور . چونکه کوندره جک بشقه تبعه بولنیور . بونکله برابر بو آدملرینه قوانین عثمانیه کوره حکم ویرلر ! شو قدر که ایشه اجنبی داخل اولدیغندن دائماً آنلری التزام ایدرلر . . .

ایشته بونلر حاکم ایتمش کبی بو اصول اولیه کیدر . حالبو که اجنبیلرک حق عد ایتدکاری بو اصول کندیلری ایچون ده فائده لی بر شی دکلدر . آنلر حاکم کوندردک تبعه منک حنوقنی محافظه ایدر ، عد ایدرلر ! یا خود بعض جهتدن فائده لی عد ایدیورلر ده دوام ایلورلر . دیدیکمز کبی وقتیه اداره قدیمه دن چیقار جبقماز تشکیلات عدلیه یی وجوده کتیردک تجارت ، اصول محاکمات

جزائیه قانونلرینی یکی احتیاجات تجاریه مرجعلرینی تأسیس و اعلان ایتمش اولسه ایدک شبهه سز امتیازات حاضره اجنبیه بو شکلده اولمزدی .

تنظیماتدن صکره مملکت اوتوز سنه محکمه سز قالدی بو نقصان ایله اجنبیلره قارشو بعض اصولک تأسیسنه سبیت ویرلدی . صکره تدریجاً بعض قوانین وجوده کتیرلدی . برمدتده اوילה کیتدی فقط اواصوللر ده تدریجاً قطعیت شکنه منقلب اولوردی برمدتدها کمرکده کی تومیسون ابقا اولندی صکره تجاره مخصوص معاملات قوانین تنظیمنی استلزام ایتمش و دولجه تجارت محکمه لری یاپلمش ایسه ده بونلر ده اداره محکمه لری شکلنده وجو ده کتیرلمشدی .

تجارت نظارتنده ناظر مستشاری بو محکمه یه ریاست ایدردی . اووقت کمرکده کی قومیسون اعضاسی ده بورایه کلسون دینلدی جسیم بر هیئت مختلطه وجوده کلدی آرتق اجنبیلر بو یولده محکمه لر مزه اعضا قارشدرمنی برحق عد تبدیلر بناء علیه امور تجاریه یی دولت محاکم عدلیه یه ویردیکی وقت بونلری تکرار اورایه ده آلمغه مجبور اولدی .

ایشته قایتولاسیونلرک حقوق دول فواعیدینه مغایر احکامی بویله تعامللرله برلشمش و بر چوق زمان آلیشیدیرلدقدن صکره تشکیلات عدلیه چیقنجه [تعاملدر - بو بویله در] دینلمشدر .

طبیعی بو احکام بر کونده قالدیریه ماز نکاسل و مساحه یه مبنی بولنان بر تعامل دخی اوزون بر مدت کچجه بر درجه یه قدر قاعده حکمنی آلیر . شو قدرکه تعامل ایله حق عهدینک فرقی واردر . حق عهدی صراحت عهدیه بولندجه قالدیریه ماز . فقط تعامل ینه تعامل ایله قالدیر یعنی عکسی بر تعامل ایله اولیکی تعامل قالدیریلیر . مثلاً ترجمانلر محکمه یه کیتما مکه آلیشیدیرلر خلاصه : تعاملک ینه تعامل وبعض مقررات ایله توسیعنه محل ویرمیه رک مضر تی تحدید اولنه بیلیر .

[برلین معاهده سی موجبجه بلغارستانده قایتولاسیونلرک احکامی جاریدر شو قدرکه بلغارلر تعاملی قبول ایتدیلر بز هیئت جدیده یز . دولت علیه نک

احکام عهدیه سیاه مکلفز اوقویه لم متلر نه یازیورسه اجرا ایدرز دیدیلر فی الواقع متلرده بیوک برشی یوقدی . بوسورتله قاپیتولاسیونلرک یاریسی قالدی قالانده هر نه دنسه قونسوس ترجانلری محاکمه یوز بولمادیلر بلغارلرده ایشی صبقی طو تدیلر بمضلری ده حاکمک شخصنه امنیت ایدیورلرده ترجانلر محکمه لره کتنامه آلیشیورلر کیده جک اما کیمبور . بزدهده بونک امثالی واردر . ترجان بولنمزه دوام اولنور صکره کلیر ضبطی امضالار والحاصل بوکون بلغارستانده تعاملا قاپیتولاسیونلر یوق کیدر یالکیز عین تابعیتده بولنان ایگی اجنبی یه عائد برایش اولورده حق عهدی صریح بولنورسه بولنره قونسوسلرنجه حکم اولندیفی وارسهده هر حالده قاپیتولاسیونلرک بلغارستانجه تأثیری محدوددر [۱]

قاپیتولاسیونلرک دائرة شمول و صریقی

شمعی دولتک عهدود قدیمه سنک دائرة شمولی نره سیدر ؟ بوده بر مسئله اوله بیلیر ، وقتیه دولت علیه ایله آوروپا حکومتلری آره سنده قبول اولنان بر اساس موجبجه قاپیتولاسیون احکامی ممالک عثمانیه نک جمله سنده جاریدر . اسکیدن اولاح بغدادن صکره دن صربستان کی ایالات ممتازده دخی جاری ایدی . واقعا صربیلر طوغربدن طوغری یه اداره اولنان ممالکدن برامارت وجوده کتیردکلی ایچون قاپیتولاسیونلره بر شی دیه مدیلر سده اولاحلرک چوق اعتراضاتده بولندیلر . چونکه آنلر طوغربدن طوغری یه بر ولایت کی اداره اولناملرلردی . معاهده لره دولتک حمایه سنه کیرمشلردی اداره داخلیه لری آیری آیری حتی زیر اداره دولنده بولندیفی حالده فضولی اوله رقی اجنبیلره معاهده بیله عقد ایتشدی . بوسورتله : [بزمستقلز ، دولته یالکیز ویرکو ویررز حتی دولته معاهده عقد ایتشز بو احکام بزه شامل اولمز آیری معاهده یایلم [ادعاسنده بولندیلر سده قبول اولندی رومانیاستقلالنه قدر قاپیتو - [۱] اعلان استقلالدن صکره بلغارستان - قاپیتولاسیونلری بستیون قالدیرمغه ودولتله بر اساس دائره سنده مقاوله عقد ایتکه باشلادی .

لاسیون اوراده ده دوام ایتدی صکره تدریجاً قالدی . برلین معاهده سنک عقدینه قدر صرپستانده جاری اولدی صکره اورادن ده قالدیرمغه راضی اولدیلر و قالدیردیلر .

والحاصل کړک دولته طوغریدن طوغری به اداره اولنان و کړک تحت سلطنتنده بولنان یرلرده قایتولاسیون احکامنک جریانی طبعیدر .

بلغارستان و شرقی روم ایلیده جاری اوله جنی اساسی برلین معاهده سی وضع ایتدی . لوندره مقراتی [دول اجنبیه نک دولت علیه ایله اولان معاهداتی مصرده ده جاریدر] فقره سی قایتولاسیونلری مصره دخی ترویج ایتدی فقط مصرده قایتولاسیون ده واسع ده جوقدر .

از جمله اجنبیلرله تبعه دعواسنه حق مصر لیلرک دعواسنه بقارلردی . املاکه عائد حکملر و یرلردی صکره بو محکمه لری بشقه شکله قویدیلر محاکم مختلطه یابدیلر و اجنبیلرله تبعه اراسنده کی دعاوی ایله صرف املاکه متفرع دعاوی بی بو محکمه لره و یردیلر شمندی اوچی بدایت اوچی استیناف اولمق اوزره آلتی محکمه موجود اولوب مصر حاکمی صفتیه حکم ایدرلر .

او حالده بزم قایتولاسیونلر مصر ایچون قابل تطبیق دکلدیر . سبی ده اوراده قایتولاسیونلرک ده واسع طوتمسیدر . واقعا مصر تابع ایسه ده احسان بیوریلان فرمان عالیده آوروپا لیلرک اقامتنه و اهالی ایله معاملاتنه دائر آنلرله مقاوله یابه بیله جکی مصر ح اولدیغندن اصلاحات محکمه لری مقاولاتی عقد ایتک النده ایدی . بناء علیه موقتاً بشر سنه مدته بو اصلاحات محکمه لری تشکیل اولندی . فقط هر بش سنه کچدکجه ینه تجدید اولنیور . ذاتا تجدید اولنیه جنی احتمالی ده خاطره کلیور . مع مافیه اوراده دخی تطبیق آتده یکی مسئله لر بیوک اختلافلر ظهور ایدیور . چونکه اصلاحات محکمه لری صرف اجنبیلرله یا خود اجنبینک علاقهدار بولندیغی دعوی ایله مشغول بولندیغی حالده بوکون مصر محاکم اهلبه سی چور و تمشدر بونک ده اسبابی واردر .

اولاً : اصلاحات محکمه لریته ایدیلن امنیت ده ازیاده در . چونکه غایت اساسی صورتده تشکیل اولنشلردر .

بدایت اعضا لری یوز الیشر استیناف اعضا لری ده ایکی یوزر لیرا معاش آلیبورلر . سنده درت آی مآذونیتلری واردر یعنی محکمه لر قبانیر آرتق بونلرک عفت واستقامتی تأمین اولمش دیمکدر . هر حالده بونلرک استقامتیه مصرده شبهه یوقدر . کذا انتخابلرینه ده دقت اولمشدر . هر بری ارباب حقوق کزیده لرندن انتخاب اولنور طبیعی آوروپا یلرک توصیه سیله تعیین اولندقلرندن آنلرده اک ای آدملرینی گوندریرلر . برده محکمه نك اعلا ملری ده حقوق نقطه نظرندن اساسلی تدقیقاتی حاویدر .

نایاً : بو محکمه لرک موقعی ، صلاحیتلرینی توسیعه خادمدر . مثلاً محاکم اهلیه ده ایکی مصرلی آردسنده جریان ایدن بر محاکمینی اصلاحات محکمه لرینه گوندرمک ایچون آره یه اجنبی بر اسم صوقبورلر آره یه بویله اجنبی کیرنجیه اصلاحات محکمه لری رؤیت دعوی نیم حقمدر دیور . کذا املاکه متعلق معاملات مثلاً املاک ترهینی کبی . هپ اورایه کیمه شددر .

طبیعی مصر حکومتی محاکم اهلیه نك صلاحیتنی توسیعه چالیشیور . باخصوص انکاتره مستشارلری — اولجه اصلاحات محکمه لرینی ترویج ایتدکاری حالده مسدککاری برعکس اولمش آنلرده محاکم اهلیه نك توسیع صلاحیتیه چالیشیورلر [۱] والحاصل دولنک اداره سنده بولنسان یرلرله دیگر اماراتده [سیسام — جبل لبنان] بو قاپیتولاسیونلرک احکامی جاریدر . یالکز مصرده بعض مقررات جدیده واردر .

ایشته صورت عمومیه ده کی مباحث ختام بولدی . شمیدی یه قدر هم معاهده لرمنک تاریخچه هم ده احکام عمومیه سنک درجه شمولنه واقف اولدق . بوندن صکره ده اصل درسزه کیریشه جکیز . فقط ممالک اجنبیه ده بزم موقعمزی کوسترن ویا سیر سفائن وتجارتیه متعلق بولنان ویا مصرده کی قاپیتولاسیونلری تفصیل ایدن مباحثه کیریشمکه شمیدیکی حالده زمانمک مساعده بی یوقدر بونلر آیری آیری بحثلردر . اصل بزردرسزه طوغریدن طوغری یه تعاقی بولنان اجنبیلرک [۱] انکاتره محاکم خلطه علیهنده بولنیورسده متمادیاً بشر سنه مدله تجدیدینه موافقت ایتکه مجبور اولمشدر .

ممالك شاهانه دهكى موقمنه حصر اشغال ايده جگنر هنوز بو درسك ايلك سنه سندهز . وقت قاليرسه او بر مباحثه ده كيريشه جگنر . فقط شمدي آنلر كرى قاله جقدر .

اجنبيلرك ممالك عثمانيه ده كي موقعي بر قاج قسمه آريايير :

اولا : ممالك عثمانيه ده كي قونسولسلرك حالي ، حقوقى ، امتيازاتى و موتمعي نه در ؟

ثانياً : تبعه اجنبيه نك و تبعه اجنبيه يه مقيس اولان محميلرك حالارى ، موقعلى حقوق امتيازلى نه در جده در ؟

ثالثاً : قاپيتولاسيونلى اولميان سائر دولتلرك حال عهديلى نه در ؟

۱ : قونسولسلره عائد مبحثده :

قونسولسلر نصل نصب و تعين اولنور ، قاپيتولاسيون احكامنجه امتيازات شخصيلى نه در ، امور اداره و امور عدليه كي حمايلرينك صورت اجرا سنده كي حقلى نه در جده در ؟ بونلر تدقيق ايده جگنر .

۲ : تبعه اجنبيه ايله محميلر مبحثده دخی :

تبعه اجنبيه نك امتيازاتى ، حقوقى نه ديمكدر ، معافيتلى وارمى ، حكومت عثمانيه نك نه در جيه قدر مداخله سنه . هر و ضرر ، صكره اجنبى حمايه سنده بولنازلر كيملردر ؟ .. حق حمايه نه در جيه قدر در ، مؤسسات هانكيلىدر ، بو بابده احكام عموميه قانونيه نه در ، بر معامله تحديت ايتسه نه كي احكام تطبيق اولنور ؟ بونلر تدقيق ايده جگنر .

۳ : صكره قاپيتولاسيونى اولميانلرك مبحثده دخی :

يونان ، ايران ، رومانيا ، صربستان ، قره طاغ ، كې حكومتلرك نه در جيه در حائر امتياز اولدقلىرى ، هيچ قاپيتولاسيونى اولميانلرك حالى تدقيق ايده جگنر .

[ختام تاريخچه ، ماهدات]